

PRO EUROPA

Gazeta Ligii PRO EUROPA Liga hírlapja – 3-4 / 2003

Actualitatea continuă a nevoii de dialog

Începînd din 1995, de la cea de a cincea comemorare a evenimentelor din martie 90, în preajma datei fatidice, Centrul Intercultural al Ligii Pro Europa organizează anual Săptămîna Toleranței, ca răspuns univoc la intoleranța extremă a acelor zile. Mai tîrziu titlul a fost îmbogățit și cu sintagma „Dialog Intercultural”, ca un fel de oficializare a demersurilor pe care, oricum, le făcusem de la bun început, chiar din zilele, săptămînile care urmaseră sîngerоaselor evenimente. În definitiv, toată seria manifestărilor era construită pe dialog și dezbaterе, ca unică modalitate nonviolentă de soluționare sau – cel puțin – de atenuare a conflictului.

Oamenii onești – trebuie să recunoaștem – sînt adesea și naivi. Au tendința să translateze propria onestitate și asupra partenerilor de dialog sau adversarilor. Ceea ce s-a întîmplat în bună măsură și cu noi, civili înzestrați cu un surplus de credulitate, darnici în acordarea prezumpției de nevinovăție și celor care abia apucaseră să ascundă ciomagul în mîncă. Nu este de mirare că tentativa

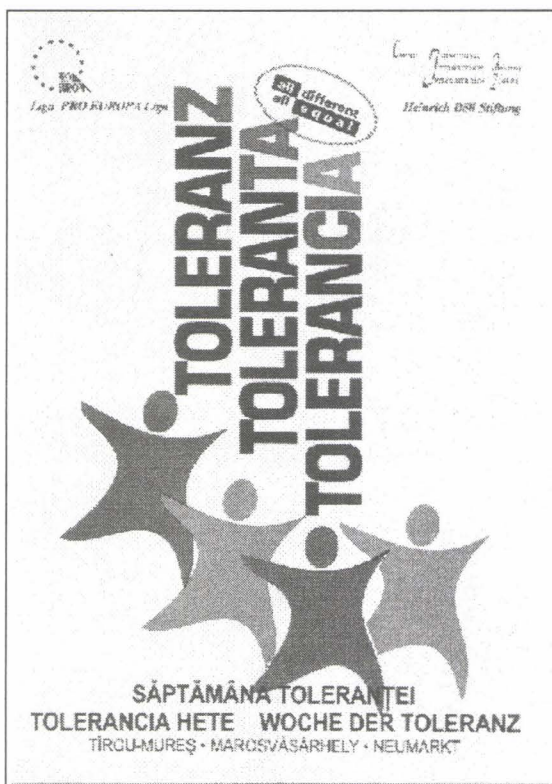
noastră de dialog cu cei care de fapt refuzau sau simulau dialogul s-a soldat cu un eșec. Cum puteam crede că lideri politici sau de opinie care aveau mîinile (sau sufletele) pătate de sînge se vor așeza mioritic la masa iertării și înțelegerii, recunoscîndu-și păcatele? Și cum puteam crede că fără recunoașterea vinovățiilor și sancționarea vinovațiilor se putea crea o atmosferă de încredere și o relație de conviețuire normală între victime și agresori? Dar am încercat pînă și asta. Spiritul de toleranță a celor cu conștiința

curată ne obliga. De atunci au trecut anii, ne-am lămurit cu vîrf și îndesat de modul „original” de a dialoga al acestora – veneau, rosteau cîte un monolog fățarnic ori agresiv și fără a mai asculta interlocutorii, se ridicau și plecau – și am renunțat să mai pierdem vremea și energiile cu speranțe

deșarte. Probabil că mulți dintre dînșii nici ei nu credeau ceea ce susțineau cu voce tare. Interesele politice vitale – am înțeles în cele din urmă – nu pot fi modelate prin astfel de mijloace „civile”... Rămîne să așteptăm pînă cînd Justiția se va ridica la înălțimea menirii sale și își va face datoria.

Nouă, civililor ne-au rămas problemele restului societății, a lumii celor mulți și tăcuți, dezinformați și dezorientați, dezmoșteniți și înfricoșați, umiliți și înșelați. Problemele autentice și grave ale unei societăți civile lăsate de izbeliște. Dialogul cu această societate, în schimb, a fost un succes incontestabil. Sute și mii de cetățeni, țirgumureșeni ori de pretutindeni, de toate etniile, confesiunile și orientările politice (democratice), îndeosebi tineri, au avut prilejul în decursul celor nouă

ediții ale Săptămîinii Toleranței să-l privească în ochi pe Celălalt – sau să-și privească propria conștiință în oglinda Dialogului Intercultural –, descoperindu-și poate, tocmai grație acestui dialog, propria valoare autentică. Rămînem cu speranța ca mulțimea acestor „naivi”, treziți la conștiința autenticității, să devină decidenții soartei noastre de mîine într-o Europă care să însemne mai mult decît geografie. Chiar dacă va fi nevoie încă de multe Săptămîni – luni poate și ani – de Toleranță și Dialog Intercultural. (Sz.E.)

CALENDAR * N A P T Á R

1 martie – *Societatea civilă în apărarea drepturilor omului – Legea accesului la informațiile de interes public*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Manuela Ștefănescu.

8 martie – *Adunarea Generală anuală a Ligii Pro Europa*.

11 martie – Funcționarea Prefecturii județului Mureș, atelier în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Burkhardt Árpád; *Întâlnirea experților în domeniul educației*, în cadrul proiectului Studiu de caz privind discriminarea rasială în județul Mureș.

12 martie – *Conferință de presă a LPE cu teme: Săptămîna Toleranței; starea ecologică a Municipiului Târgu-Mureș; poziția LPE în legătură cu dizolvarea Colegiului CNSAS; prezentarea proiectului Studiului de caz și conștientizarea publicului asupra discriminării rasiale în județul Mureș.*

17 martie – *Leadership*, atelier în cadrul Colegiului Democrației susținut de Vargancsik Iringó.

17-23 martie – *Săptămîna Toleranței și a Dialogului Intercultural*

17 martie – Cinematecă: *Trenul vieții*

18 martie – Vernisajul expoziției de pictură: *Oglindă din cultura romilor*

19 martie – *Concert de muzică Klezmer*

20 martie – Masă rotundă: *Metamorphosis Transsylvaniae – Intellectulitatea maghiară din Ardeal și destinul comunității*

21 martie – *Concert de orgă în Biserica Mănăstirii (Sighișoara);*

22 martie – Colocviu: *Extremism în România de azi.*

23 martie – Spectacol de teatru: *Spațiul vital*

21 martie – *Spring Day in Europe*, dezbateri despre viitorul Europei organizat la Liceul Electromureș. Din partea LPE a participat Smaranda Enache.

25 martie – *Întâlnirea experților în domeniul accesului la servicii publice*, în cadrul proiectului Studiu de caz privind discriminarea rasială în județul Mureș.

26 martie – *Drepturile omului și combaterea discriminării*, seminar organizat la București de Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților și Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării. Din partea LPE a participat Haller István.

28-30 martie – *Dezvoltare comunitară*, cel de-al treilea modul al Școlii Liderilor Romi, organizat de Liga Pro Europa la Cluj.

30 martie - 2 aprilie – *Result Conference on Human Rights*, Tirana, organizat de Centrul Albanez pentru Drepturile Omului. Din partea LPE a participat Haller István.

30 martie - 3 aprilie – *Stagiu de studiu la București*. Studenții Colegiului Democrației au vizitat Guvernul, Parlamentul României, Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei, Ambasada Ungariei la București.

4-6 aprilie – *Cea de-a 18-lea întâlnire a Centrelor de Pluralism la Baku* organizat de IDEE Washington. Din partea LPE a participat Smaranda Enache.

7-8 aprilie – *Conferința Colaboratorilor Voluntarilor Corpului Păcii* organizat la Ploiești. Din partea LPE au participat Jean Salls și Kacsó Judit-Andrea.

8 aprilie – *Întâlnirea experților în domeniul tratamentului egal în fața autorităților judiciare*, în cadrul proiectului Studiu de caz privind discriminarea rasială în județul Mureș.

10 aprilie – *Întâlnirea experților sociologi*, în cadrul proiectului Studiu de caz privind discriminarea rasială în județul Mureș.

12 aprilie – *Introducere în drepturile copilului*, curs susținut de Haller István la Iara de Mureș, la invitația Fundației Kinder aus Rumänien.

14 aprilie – *Siguranța națională contra siguranței individuale* seminar organizat de Fundația Horia Rusu la București. Din partea LPE a participat Smaranda Enache.

16 aprilie – *Drepturile copilului în sistemul de învățământ*, curs-atelier în cadrul Colegiului Democrației susținut de Haller István.

18 aprilie – *Modificarea Constituției*, dezbateri organizată de Facultatea de Drept a Universității Babeș-Bolyai. Din partea LPE a participat Haller István.

23-26 aprilie – *Balcării: de la postcomunism la postnaționalism*, conferință internațională organizată de scriitorul albanez Bashkim Shehu la Barcelona. Din partea LPE a participat Smaranda Enache.

24 aprilie – *Elemente de cultură și istorie ale comunității maghiare din Transilvania*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Szabó Ödön

25 aprilie – *Elemente de cultură și istorie ale comunității săsești din Transilvania*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Paul Philippi.

27-28 aprilie – *Vizită la Euronews* în Lyon (Franța). Din partea LPE a participat Smaranda Enache și Szokoly Elek.

március 1 – *A civil társadalom az emberi jogok védelmében – Törvény a közérdekű adatok nyilvánosságáról*, Manuela Ștefănescu előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

március 8 – A Pro Europa Liga évi közgyűlése.

március 11 – *A Maros Megyei Főispáni Hivatal működése*, Burkhardt Árpád által vezetett műhelygyakorlat a Demokrácia Kollégiuma számára; *Oktatási szakértők találkozója* a Tanulmány a Maros megyei faji diszkriminációról c. program keretében.

március 12 – *A PEL sajtókonferenciája*. Témái: A Tolerancia Hete; Marosvásárhely ökológiai állapota; a PEL álláspontja a CNSAS Bizottság feloszlásáról; a Tanulmány a Maros megyei faji diszkriminációról c. program bemutatása.

március 17 – *Leadership*, Vargancsik Iringó által vezetett műhelygyakorlat a Demokrácia Kollégiuma számára.

március 17-23 – *A Tolerancia és az Interkulturális Párbeszéd Hete*

március 17 – Filmtár: *Élet-vonalt*

március 18 – Festészeti kiállítás: *Tükör a romák kultúrájából*

március 19 – *Klezmer hangverseny*

március 20 – Kerekasztal: *Metamorphosis Transsylvaniae – Az erdélyi magyar értelmiség és a sorsközösség kérdése*

március 21 – *Organahangverseny a Kolostor Templomban* (Segesvár)

március 22 – Kolokvium: *Szélsőségek a mai Romániában*

március 23 – Színielőadás: *Élettér*

március 21 – *Spring Day in Europe*, vitafórum Európa jövőjéről az Electromureș Liceumban. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

március 25 – *Közszolgálati szakértők találkozója* a Tanulmány a Maros megyei faji diszkriminációról c. program keretében.

március 26 – *Az emberi jogok és a diszkrimináció elleni küzdelem*, Bukarest, a Képviselőház Emberjogi, vallásügyi és kisebbségügyi bizottságának valamint a Diszkriminációellenes Nemzeti Tanács szervezésében. A PEL részéről Haller István vett részt.

március 28-30 – *Közösségi fejlesztés*, a PEL által szervezett Roma Vezetők Iskolájának harmadik ülészaka Kolozsváron.

március 30 - április 2 – *Result Conference on Human Rights*, Tirana, az Albán Emberjogi Központ szervezésében. A PEL részéről Haller István vett részt.

március 30 - április 3 – *Bukaresti tanulmányút*. A Demokrácia Kollégiumának diákjai meglátogatták a Kormányt, Románia Parlamentjét, az Európa Tanács Dokumentációs és Információs Központját, Magyarország bukaresti Nagykövetségét.

április 4-6 – *A Pluralizmusközpontok 18. találkozója* Bakuban, az IDEE Washington szervezésében. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

április 7-8 – *A Békehadtest önkénteseinek és partnereinek konferenciája*, Ploiești. A PEL részéről Jean Salls és Kacsó Judit-Andrea vettek részt.

április 8 – *Jogalkalmazói szakértők találkozója* a Tanulmány a Maros megyei faji diszkriminációról c. program keretében.

április 10 – *Szociológusok találkozója* a Tanulmány a Maros megyei faji diszkriminációról c. program keretében.

április 12 – *Bevezetés a gyermekek jogába*, Haller István előadása Marosjárdán a Kinder aus Rumänien meghívására.

április 14 – *Állambiztonság az egyéni biztonsággal szemben*, szeminárium a Horia Rusu Alapítvány szervezésében Bukarestben. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

április 16 – *A gyermekek jogai az oktatási rendszerben*, Haller István előadása műhelygyakorlata a Demokrácia Kollégiuma számára.

április 18 – *Az Alkotmány módosítása*, vitafórum a Babeș-Bolyai Egyetem Jogi Fakultásának szervezésében. A PEL részéről Haller István vett részt.

április 23-26 – *Balkán: a posztkomunizmustól a poszt nacionalizmusig*, nemzetközi konferencia Barcelonában Bashkim Shehu albán író szervezésében. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

április 24 – *Szemelvények az erdélyi magyar kultúrából és történelemből*, Szabó Ödön előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

április 25 – *Szemelvények az erdélyi szász közösség kultúrájából és történelemből*, Paul Philippi előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

április 27-28 – *Lyon-i látogatás az Euronews szerkesztőségében*. A PEL részéről Smaranda Enache és Szokoly Elek vettek részt.

Laura Ardelean

Dacă-i bal, bal să fie!

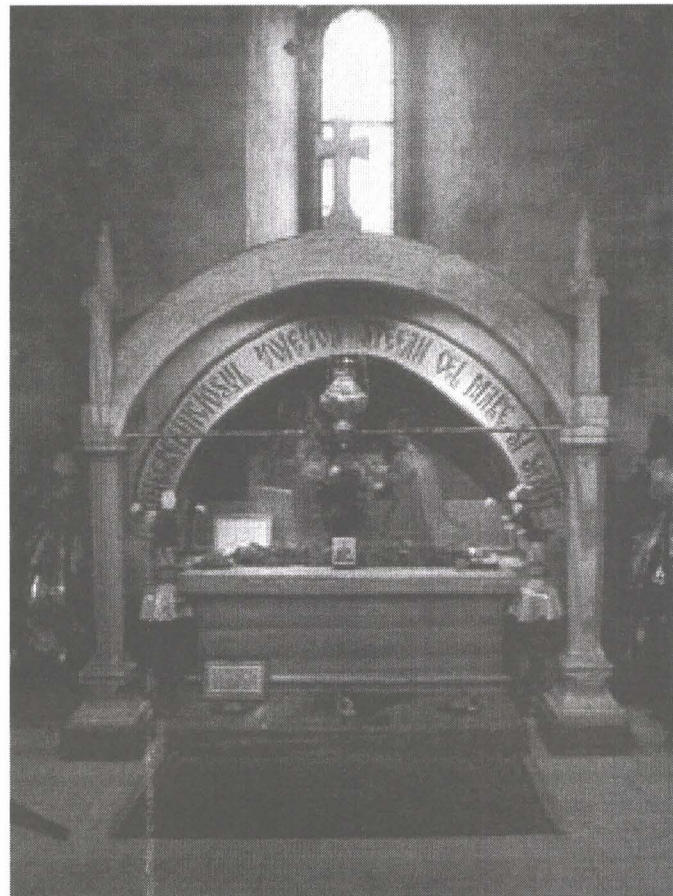
Pe când încă țara nu-și revenise din euforia veștii vacanței de Paști ce cu ațita generozitate i-a fost oferită de primul ministru, guvernării s-au cugetat în fel și chip cum ar mai putea să înveselească eparhia sărăcită pe care o păstoresc și publică în Monitorul Oficial din 14 aprilie 2003 două hotărâri de guvern 403 și

404. Și cum îi șade bine unui țări în tranziție, hotărârile cu pricina tot la serbări, sărbători și chiolhane ne duc cu gândul. Așa că încă din aprilie ne gândim la Ziua de 1 decembrie, zi care o să ne coste pe noi toți 217.745 de milioane lei adicălea cam 5.885.000 Euro calculați așa la vreo 37.000 lei bucata. De unde ațita amar de bănet când nu sînt bani de compensate, ajutoare sociale, indexări de pensii vă veți întreba pe bună dreptate. Păi strînși la sfat, miniștrii și-au întors buzunarele au mai tăiat de aici au mai pus acolo și au scos 110.015 milioane de lei din Fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului de pe la diferite capitole: „autorități publice“, „cheltuieli de capital“ și vîinatele fonduri de echilibrare. Studiind programul activităților ce vor fi finanțate, cu o ușoară răutate de contribuabil ne-am oprit asupra unui dîneu oficial de 1000 de milioane adecălea 27.027 Euro, sarcina Ministerului Administrației Publice, unde probabil se vor împărți obiectele omagiale de 500 milioane de lei, după ce oficialii și oficialitățile vor fi obosit să tot pună coroane de 100 milioane de lei. Din sarcinile și bugetele Ministerului Culturii și Cultelor ne-am oprit la finalizarea clădirii Facultății de Teologie – 28.500 de milioane de lei la restaurarea Catedralei Ortodoxe – 8.800 milioane lei și la felurile pliante de 125 de milioane de lei. Ministerul Finanțelor Publice s-a decis să-și primeanească cu această ocazie sediul și a alocat 33.600 de milioane de lei iar în bună tradiție comunistă Ministerul Lucrărilor Publice, Transporturilor și Locuinței o să repare capital gara că doar de, toată crema politicii românești o să treacă pe acolo. Nota de plată: 28.000 de milioane de lei. Ministerul Tineretului mai sărac contribuie cu un Cros de 200 milioane de lei (e totuși în plină iarnă) iar mai ascuns Ministerul Informațiilor Publice alocă 54.054 de Euro pentru Congresul Spiritualității Românești (pentru a vă face o idee mai clară 50.000 de Euro este o sumă din care se finanțează în acest an vreo 15 proiecte de dezvoltare a comunităților multietnice: reparări de drumuri, școli, etc).

Și dacă tot ne-am prins în hora serbărilor, atunci încă din acest an intrăm în programul „Comemorarea Ștefan cel Mare și Sfînt — 500 de ani“ care ne va scoate din buget și programe adiacente 962.635 de milioane de lei echivalentul a 26.0171.162 Euro adică cam 1,14 Euro de persoană. Ce ați face cu 1,14 Euro? Nu mare lucru probabil, dar adunînd de la toți 22.800.000, Guvernul a decis pentru noi: de 1000 de milioane se vor întîlni fiii a 8 municipii și orașe și a 22 de comune și sate, 750 de milioane de lei este ospeția tradițională adică pentru noi toți (5900 de persoane), iar 925 de milioane de lei este cazarea și masa oficialităților, invitaților și a „unor participanți“

la manifestare. În rest expoziții, spectacole omagiale, folclorice, culegeri de texte, monografii, cărți, CD-uri și casete, piese de teatru, restaurări de biserici, icoane, altare, sesiuni de referate și comunicări, defilări cu torțe, spectacole de sunet și lumini. Și cum capitala serbărilor este Putna, organizatorii s-au gândit să schimbe fața localității astfel încît pentru vizita aleșilor Putna va avea alimentare cu apă, drumurile refăcute, canalizare și stație de epurare, două școli reparate, parcare amenajată și un aeroport modernizat la Salcea. Comitetul de onoare care va veghea la desfășurarea programului este prezidat de „domnul Adrian Năstase“ și „preafericitul părinte patriarh Teoctist“ (sic!) iar în componență are șase miniștri, 9 prefecți, 2 mitropoliți, 2 episcopi 1 arhiepiscop, președintele Academiei Române, directori de institute...

Una peste alta ne pregătim de bal. Nu cred că e greșit să ne serbăm cum se cuvine eroii (deși și aici s-ar putea discuta) și simbolurile, dar undeva rămîne deschisă întrebarea referitoare la priorități. Nu putem decît să bănuim cîți kilometri de drum s-ar reface cu banii aceștia, cîte datorii ale spitalelor s-ar acoperi sau cîte școli s-ar renova, cîte burse s-ar acoperi. Și mai rămîne acel gust amar de „spoire“ dinaintea activiștilor atunci cînd și iarba era vopsită ca să fie mai verde...

Mănăstirea Putna, Mormîntul lui Ștefan cel Mare

Democrația în Caucaz – pericole vechi și noi

La inițiativa IDEE-Washington, fundația care a lansat în 1992 programul Centrelor pentru Pluralism, Baku, capitala Azerbaidjanului, a găzduit între 4-6 aprilie a.c. cea de-a 18-a reuniune a acestei rețele civice fără egal în peisajul post-comunist. Animată de Irena Lasota și Eric Chenoweth, comunitatea Centrelor de Pluralism include zeci de membri, de la Europa Centrală la Asia Centrală, acoperind întreaga zonă post-sovietică. Valoarea esențială a acestei rețele constă în faptul că permite colaborarea și parteneriatul între organizații care, deși aparținând unei regiuni cu o istorie recentă aproape identică – regimuri dictatoriale comuniste –, nu ar fi avut, în afara inițiativei IDEE, nici o șansă de a se cunoaște. Centrele de Pluralism (în România, Fundația pentru Pluralism și Liga Pro Europa) au monitorizat tranziția de la totalitarism la dictatură în peste douăzeci de țări și au format liderii civici și politici ai opozițiilor democratice. Din rîndul lor fac parte, de exemplu, cei care s-au opus constant regimului Milosevici, dar și represiei din Cecenia. Reuniunea de la Baku a fost dedicată trecerii în revistă a situației din Caucaz și Asia Centrală. Temele dezbătute au inclus: șansele democrației în regiune, amenințări noi și vechi la adresa democrației, stabilizarea dezvoltării democratice într-o regiune încă dominată de conflicte (Cecenia, Abhazia, Nagorno-Karabakh) și remanența autoritarismului. Discuțiile au fost cu atât mai substanțiale cu cât prezența masivă a reprezentanților unor state în care islamul este religia dominantă, în imediata succesiune a crizei din Irak, a relevat din plin pluralitatea pozițiilor. Fundamentalismul islamic, ca de altfel oricare din fundamentalismele religioase, a fost denunțat ca principalul pericol al secularismului, dar și al securității regionale. Falsa percepție că toate comunitățile islamice se aseamănă a fost din nou infirmată, existînd dimpotrivă o propensiune puternică pentru valorile comune ale libertății și demnității umane. De altfel, gazda reuniunii, Centrul pentru Pluralism „INAM” este cunoscut pentru monitorizarea alegerilor parlamentare și prezidențiale, publicarea a peste 100 de cărți și broșuri dedicate valorilor democratice, organizarea a peste 400 de seminarii și stagii de formare la care au participat, de-a lungul timpului, cca 5000 de persoane din 35 regiuni ale țării.

Între sesiuni sau în paralel cu ele, o escapadă pe străzile îngrijite din Baku oferă satisfacția întâlnirii cu o

lume despre care, nu de puține ori, informațiile sînt precare. Istoria și petrolul își pun amprenta pe această adevărată capitală a vîntului revărsat de Marea Caspică și munții amețitori din jur. Ca în toate capitalele post-sovietice, cenușa imperiului se amestecă în proporții aleatorii cu renașterea națională și optimismul inexplicabil în fața unor provocări omniprezente. Privită de acolo, România este o poveste de succes. Totuși, ghidul nostru, un tînăr refugiat din Nagorno-Karabakh, acum student la engleză, privește cu serenitate viitorul, inclusiv cel al milioanele de azeri deznaționalizați din Iran. Spre deosebire de occidentalii din generația sa, el nu este blazat. La drept vorbind, aceste întâlniri sînt mai mult decît beneficii colaterale ale rețelei Centrelor de Pluralism. În absența lor, am crede că lumea se rezumă la mica noastră bucătărie... (S.E.)

Noi intrări în Biblioteca LPE

Rudolf Poledna, Francois Ruegg, Călin Rus
(coord): Interculturalitate

Marius Lazăr: Paradoxuri ale modernizării.
Elemente pentru o sociologie a elitelor culturale românești

István Horváth: Minoritățile din România. Aspecte politice

Irina Culic: Câștigătorii. Elita politică și democratizare în România 1989-2000

*** Cultele și Statul în România

Roger T. Bell: Teoria și practica traducerii

Charles & Barbara Jelavich: Formarea statelor naționale balcanice

Bernard Dagenais: Campania de relații publice

Claude Karnoouh: Comunism / Postcomunism

Human Rights Center Viasna: Review-Chronicle of the Human Rights Violations in Belarus

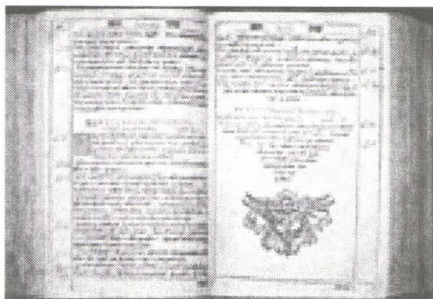
Rudolf Poledna: Transformări sociale la șasi ardeleni după 1945

*** Erdélyi társadalom

*** Caietele Institutului Catolic

Barcelona pentru Balcani – Trandafiri și Cărți

Între 23-26 aprilie a.c.s.-a desfășurat la Barcelona, la Centrul de Cultura Contemporană (Casa de Caritat), conferința internațională „Balcanii: de la postcomunism la postnaționalism”. Organizatorul conferinței, cunoscutul scriitor albanez **Bashkim Shehu**, stabilit de mai mulți ani la Barcelona, a ales ca teme de dezbatere următoarele subiecte: *Chestiunea etnică și construcția celuilalt, Provocările tranziției: remanența comunismului și naționalismului, Postnaționalismul și visul integrării europene.* Au participat ca referenți: **Denisa Kostovicova** (London School of Economics), **Veton Surroi** (Kosovo), **Smaranda Enache** (Pro Europa, Romania), **Pere Vilanova** (Universitatea Barcelona), **Ardian Klosi** (Albania), **Nenad Prokic** (Bitef, Serbia), **Zdravko Grebo** (Universitatea Sarajevo), **Carlos Flores** (Universitatea Valencia), **Endre B. Bojtár** (Magyar Narancs, Ungaria), **Nenad Popovici** (Editura Durieux, Croația), **Piro Misha** (Albania).
(Participarea noastră la Conferință a fost posibilă datorită sprijinului generos al FSD România)

Barcelona este departe de Balcani. Convulsiile războiului iugoslav nu au lăsat-o insensibilă, totuși. Serii de conferințe, evenimente, azilul oferit fiilor și fiicelor națiunilor ce se războiau, recon-

ciliate în spiritul catalan, au marcat ultimul deceniu, de apropiere fără precedent între Barcelona și Balcani.

Tot o asemenea întreprindere temerară, anume de a readuce Balcanii (de Vest) în atenția iberică, recte europeană, a motivat organizarea în aprilie a unei conferințe importante care, deși nu a reușit să concureze chestiunea irakiană, a izbutit să adune la un loc personalități cunoscute din Sud-Estul Europei, paradoxal despărțite de frontiere ce par tot mai de nepătruns. (Un albanez obține viza spaniolă mai repede decât pe cea românească !)

Despre conferință nu voi vorbi decât în treacăt, doar pentru a sublinia că, acum, în momentul euforiei noastre de integrare europeană, s-ar cădea să acordăm mai multă atenție și chiar sprijin acelor națiuni balcanice care mai au încă de așteptat la porțile Edenului Comunitar: albanezii, macedonenii, sârbii, croații, bosniacii. Susținuți de un Pact de Stabilitate, căruia nu i s-a dat ca zestre decât un nume onorabil, oboșiți de o tranziție care abia a început, cu zeci de mii de persoane strămutate și mii de morminte proaspete, Balcanii de Vest ne privesc, aveam să constat, cu invidie și teama că integrarea noastră ar putea amîna *sine die* integrarea lor. Trăiesc același sindrom pe care îl provoca la noi ideea că Grupul de la Vișegrad va accede înaintea noastră în UE și NATO. Dar, spre deosebire de noi, ei nu au putut profita de un război (criza din Kosovo) pentru a începe negocieri de aderare, ci mai așteaptă încă atenția unei Uniuni care, surmenată de lupte intestinale și dilatarea fără precedent, are mai mult timp de dispute bizantine cu SUA decât de rezolvarea propriilor probleme din băătătură. Dacă birocrății își (mai) pot permite să fie insensibili, societatea civilă (ce multe întâlniri cu balcanicii aveam înaintea și în timpul războaielor!) ar avea datoria de a nu-i uita pe balcanicii de vest.

Un gest lăudabil, pe care, iată, îl fac catalanii. Datorită lor, ne întâlnim. Nu în vecini, cum s-ar cuveni, ci ca oaspeți ai Barcelonei, tocmai într-o zi a anului cu totul specială: 23

aprilie, ziua trandafirului și a cărții, ziua culturii catalane (și doamne, ce cultură!).

Rădăcinile istorice ale San Jordi-ului, patron al Cataloniei, urcă în secolul XVIII. În această zi, barcelonezii își oferă unii altora un trandafir și o carte. Din 1995, UNESCO, la propunerea Generalitat-ului Catalan, a adoptat ziua de 23 aprilie ca Zi Mondială a Cărții. Cunoscuta „Diada de San Jordi” este un fel de „Valentine’s Day”, cu temperament latin. Oferirea unui trandafir durează din Evul Mediu. Ideea de a-i asocia o carte i-a venit unui obscur librar catalan în 1923, pentru a marca, la 23 aprilie, moartea aproape simultană, în anul 1616, a lui Miguel Cervantes și William Shakespeare. Pe principalul bulevard pietonal al Barcelonei, Las Ramblas, peste un milion de oameni se lasă pradă voluptății de a oferi un trandafir și o carte. Veniți din întreaga Spanie, autori celebri acordă mii de autografe, la umbra platanilor. În Plaza Sant Juane, tinerii dansează atît de catalana Sardana. Cafenelele și librăriile se întrec în a găzdui Maratonul Cervantes – douăzeci și patru de ore de lecturi neîntrerupte din Don Quixote. Sute, mii de Jordi formează cel mai lung lanț de Gheorghe, George, Gigi, Gigă, Geo, etc din lume, cu ambiția mărturisită de a intra în cartea recordurilor. În fiecare piațetă, menestrelii moderni, aduc o undă de visare romantică. În plus, în această zi, Palau de Generalitat, principala clădire a guvernului autonom catalan, este deschisă publicului. În interiorul acestei capodopere de arhitectură gotică, o impresionantă expoziție de trandafiri, dedicată desigur lui San Jordi, își așteaptă admiratorii. În acest 23 aprilie, petrecut la Barcelona sub spectrul unui *mal du siècle* balcanic, ce nu pare să aibă sfârșit, catalanii și-au oferit peste cinci milioane de trandafiri și 500.000 de cărți ! Nișel țicnite și frivole, balcoanele lui Gaudi - La Pedrera - se preling peste orașul fericit. Între milioanele de îndrăgostiți și iubitori de lectură, inima noastră neobișnuită cu binele, palpită stingheră. Cîțiva romi de pe la noi ne zîmbesc, oferindu-ne florile încă

neo filite ale unei speranțe oboșite. Briza mării, prospătă, ne înfioară, la fel ca limba aspră pe care, la masa de alături, și-o aruncă frații noștri din Balcani.

(S.E.)

Săptămîna Toleranței

PROGRAM

METAMORPHOSIS TRANSYLVANIAE

Luni — Hétfő — Montag, 17.03.2003

21:00 Cinematecă – Filmtár – Filmsammlung

**TRENUL VIEȚII
ÉLET-VONAT
DES ZUG DES LEBENS**

Producție franceză • Francia produkció • Französischer Film

Regia / Rendezte / Regie: **Radu Mihăileanu**

Prezintă / Bemutatja / Stellt vor: **Zeno Fodor**

Cinema Tineretului – Ifjúsági filmszínház – Jugendkino

**OGLINDĂ A CULTURII ROMILOR
PORTRET DE ȚIGANCĂ**

Miercuri — Szerda — Mittwoch, 19.03.2003

17:00

**CONCERT • HANGVERSENY • KONZERT
MUZICĂ KLEZMER ZENE / KLEZMER MUSIK**

cu ocazia Purim-ului / Purim alkalmával / zu Purim

Interpretat de / Előadja / Auftreten:

formația vocal-instrumentală: **Mazel-Tov** együttes / gruppe

În colaborare cu / in Zusammenarbeit mit

**Comunitatea Evreilor / Zsidó Közösség /
die Jüdische Gemeinde** közreműködésével

Sinagoga din str. Școlii – Iskola utcai Zsinagóga –

Die Synagoge aus der Schulstrasse

CONCERT DE MUZICĂ KLEZMER

Marti — Kedd — Dienstag, 18.03.2003

17:00 Vernisajul expoziției de pictură – Festészeti kiállítás –
Gemäldeausstellung

**OGLINDĂ A CULTURII ROMILOR
TŪKÖR A ROMÁK KULTÚRÁJÁBÓL
AUS DER KULTUR DER ROMAS**

Prezentat de / Bemutatja/ Stellt vor: **Hugo Mărcăineanu, Ion Ionel**

În colaborare cu / in Zusammenarbeit mit

Fundația Phoenix közreműködésével

*Cetatea Medievală, Bastionul Măcelarilor – Marosvásárhelyi Vár,
Mészárosok Bástyája – Mittelalterliche Burg, Fleischerturm*

A Tolerancia Hete

MŰSOR

VERNISAJUL EXPOZIȚIEI DE PICTURĂ

OGLINDĂ A CULTURII ROMILOR

EXTREMISM ÎN ROMÂNIA
DE AZI

Joi — Csütörtök — Donnerstag, 20.03.2003

17:00 *Masă rotundă – Kerekasztal – Rundtischgespräch*

METAMORPHOSIS TRANSYLVANIAE

**INTELECTUALITATEA MAGHIARĂ DIN ARDEAL ȘI SOARTA COMUNITĂȚII
AZ ERDÉLYI MAGYAR ÉRTELMISSÉG ÉS A SORSKÖZÖSSÉG KÉRDÉSE
SIEBENBÜRGERISCHE UNGARISCHE INTELEKTUALITÄT UN DAS SCHIKSAL
DER GEMEINDE**

Moderator / Moderátor / Moderator: **Csíky Boldizsár**

Manifestarea se desfășoară în limba maghiară – Magyar nyelvű rendezvény –
Manifestazion in Ungarische Sprache

Casa Bernády – Bernády Ház – Bernády Haus

*

Vineri — Péntek — Freitag, 21.03.2003

17:00

CONCERT DE ORGĂ • ORGONAHANGVERSENY • ORGELKONZERT

Organist / Közreműködik / Organist: **Teo Halmen**

În colaborare cu / in Zusammenarbeit mit **Evangelische Kirche, Asociația
Sighișoara Durabilă** közreműködésével

Biserica Mănăstirii – Kolostor Templom – Klosterkirche

Sighișoara / Segesvár / Schässburg

*

Sîmbătă — Szombat — Samstag, 22.03.2003

10:00 *Colocviu – Kolokvium – Kolloquium*

**EXTREMISM ÎN ROMÂNIA DE AZI
SZÉLSŐSÉGESSÉG A MAI ROMÁNIÁBAN
EXTREMISMUS IM HEUTIGEN RUMÄNIEN**

Moderator / Moderátor / Moderator: **Smaranda Enache**

*Salonul Verde – Hotel Continental Szálló, Zöld Terem – Hotel Continental Grüner
Saal*

*

Duminică — Vasárnap — Sonntag, 23.03.2003

17:00 *Spectacol de teatru – Színelőadás – Theateraufführung*

SPAȚIUL VITAL – ÉLETTÉR – LEBENSRAUM

de/von: **Israel Horovitz-tól**

Regia / Rendezte / Regie: **Alexandra Badea**

Intrepretează / Előadja / Auftreten: **Carmen Florescu, Răzvan Oprea, Adrian
Anghel**

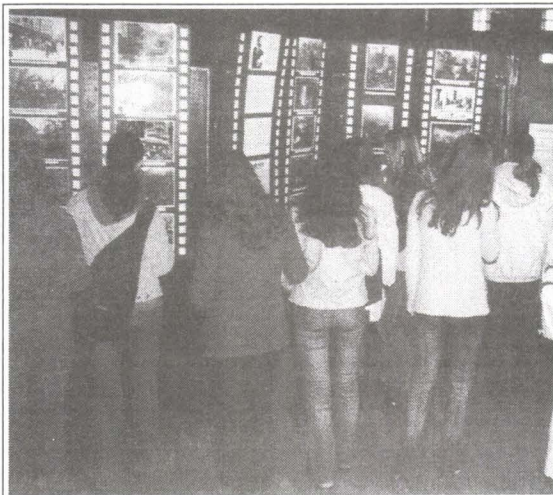
Sala Studio – Stúdió Terem – Studio Saal

Academia de Teatru – Színiakadémia – Schauspielakademie

„Revoluția română în imagini” și clișeele

Lăsînd deoparte polemica dacă a fost sau nu o revoluție în 1989 întrebarea — există un timp anume în care se presupune că ar trebui să vorbești despre Revoluția de la Timișoara? — a venit ca un corolar a nelămurilor celor invitați să participe la vernisajul expoziției „**Revoluția română în imagini**” organizată de Liga PRO EUROPA și Asociația Memorialul Revoluției din Timișoara în foaierea Teatrului Național din Târgu-Mureș, vernisaj ce a avut loc la 2 aprilie a.c.

Explicația cea mai facilă, pe care m-am grăbit să o dau, era că expoziția s-a vernisat anul trecut în decembrie la Timișoara și a tot călătorit prin țară pînă la Târgu-Mureș urmînd să-și continue preliplul pînă în decembrie. De ce nu „cadrează” expoziția despre Revoluția din decembrie cu soarele prietenos de aprilie? - a rămas însă fără răspuns. Poate că trecutul comunist încă își mai aruncă tentaculele în șirul raționamentelor, (prea am fost învățați că fiecare comemorare se face la data ei, că ne cinstim eroii organizînd simpozioane, parade militare și că depunem coroane de flori și asta în numai în ziua cu pricina). Poate că tradiția creștină ne-a încetățenit ideea unor date fixe la care se fac pomeni și se comemorează cei

trecuți în lumea celor dreți.

Revoluția din decembrie 1989 ne-a adus însă libertate de gîndire și exprimare, ne lasă să ne întîlnim lemuri atunci cînd ne simțim pregătiți pentru asta. Din păcate însă după 14 ani încă nu ne aparține în totalitate acest minunat dar făcut de cei care au avut atunci suficient curaj să ștergă atîția ani de lașitate. Și poate că timpul nu a fost de ajuns să învățăm să respectăm și libertatea de exprimare a celuilalt, să învățăm să-i ascultăm opiniile și să i le combatem cu argumente și nu prin prevalarea funcțiilor pe care mai devreme sau mai tîrziu le vom lăsa altora. În fond, în fața unor evenimente atît de dramatice nu mai contează dacă ești elev sau dacă, prin voia electoratului debusolat sau a jocurilor istoriei, ești investit cu autoritate.

Tragedia revoluționarilor timișoreni încă nu s-a încheiat. Revendicările lor de atunci încă nu sînt satisfăcute în totalitate, rănile lor nu s-au închis. La chemarea lor de a ne opri preț de cîteva minute și de a reflecta asupra a ceea ce s-a întîmplat atunci, a drumului sinuos de pînă acum, a greșelilor făcute, cei mai mulți au întors capul. Să fie nevoie de încă o revoluție? Să așteptăm, vorba lor, luna decembrie? (L.A.)

ȘCOALA LIDERILOR ROMI

Al treilea modul din cadrul proiectului Școala liderilor romi, intitulat *Dezvoltare comunitară* a fost organizat la Cluj, în perioada 28-30 martie 2003. Cei 11 participanți au luat parte la cursuri și ateliere pe teme *Ce este dezvoltarea comunitară?* (Cătălin Gheorghe, ARC), *Solidaritate comunitară și regională* (Haller István, LPE), *Ce este facilitarea comunitară și cum se realizează* (Marta Herki, CRCR), *Construirea unui proiect de dezvoltare comunitară* (Esteră Hetea, CRCR). Programul educațional finanțat de Fundația Ch. Stewart Mott s-a bucurat cu această ocazie și de sprijinul Centrului de Resurse pentru Diversitate Etno-culturală (Cluj).

Scopul modului a fost de a oferi participanților cît mai multe informații cu privire la un domeniu de actualitate, în care există multe oportunități, inclusiv cea a dezvoltării comunitare. Comunitățile marginale, rurale, se confruntă cu probleme acute. Datorită sistemului centralizat din România, aceste probleme nu își găsesc soluții, fiind considerate prioritare cele din capitală sau reședințe de județ. Este nevoie de informarea și mobilizarea acestor comunități pentru a accede la fondurile oferite de Uniunea Europeană sau de fundații finanțatoare de proiecte. Romii, locuind în astfel de comunități, pot avea și ei un rol semnificativ în procesul de aliniere a regiunilor slab dezvoltate. (H.I.)

Proiectul

Studiu de caz și conștientizarea publicului asupra discriminării rasiale în județul Mureș

Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est s-a creat la inițiativa Germaniei, facilitând cooperarea între Uniunea Europeană și Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Croatia, Fosta Republica Iugoslavă a Macedoniei, România, Slovenia, Ungaria și Turcia.

Una dintre principalele politici și mecanisme care stau la baza Pactului este implementarea prevederilor tratatelor în domeniul drepturilor omului, cum ar fi Convenția Europeană privind Drepturile Omului și Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale.

În cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, Consiliul Europei a inițiat un program intitulat **Inventarierea**

non-discriminării. La acest program participă și Guvernul României. În 2002 s-a decis formarea câte unui grup de experți în fiecare țară cu rolul de a analiza situația legislativă și implementarea practică a non-discriminării. Grupul de experți din România este format din **Renate WEBER, Eugen CRAI și HALLER István**.

În anul 2003 Consiliul Europei a decis finanțarea unor proiecte, între care și cel înaintat de Liga PRO EUROPA, intitulat **Studiu de caz și conștientizarea publicului asupra discriminării rasiale în județul Mureș**.

Studiul de caz efectuat de Liga PRO EUROPA acoperă trei domenii principale, selectate în urma discuțiilor organizate de grupul de experți din România: **educația, accesul la servicii publice** (incluzând accesul la locuri de muncă, accesul la servicii sociale etc), **domeniul judiciar**. Rezultatele studiului vor fi folosite de Consiliul Europei pentru elaboarea unor strategii europene în domeniul prevenirii discriminării rasiale.

În luna martie și aprilie au avut loc întâlniri cu experți în cele trei domenii, având scopul de a identifica

măsurile pozitive existente, implementarea legislației în domeniu, deficiențele. În urma acestor discuții, s-a elaborat metodologia realizării studiului, care include obținerea de date statistice, chestionarea grupurilor țintă și realizarea unor interviuri.

După obținerea datelor, prelucrarea lor se va desfășura în luna mai.

Studiul de caz realizat va fi dat publicității, în cadrul unei conferințe de presă, totodată va fi trimis autorităților, organizațiilor comunităților etnice, experților și, evident, Consiliului Europei. (H.I.)

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Program realizat prin sprijinul
Consiliului Europei

Art. 1. „În prezenta Convenție, expresia „discriminare rasială” are în vedere orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau exercitarea în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alt domeniu al vieții publice.”

Art. 7. „Statele părți se angajează să ia măsuri imediate și eficace în domeniile învățământului, educației, culturii și informației, pentru a lupta împotriva prejudecăților ce duc la discriminare rasială și pentru a favoriza înțelegerea, toleranța și prietenia între națiuni și grupuri rasiale și etnice, ca și pentru a promova scopurile și principiile Cartei Națiunilor Unite, ale Declarației universale a drepturilor omului, ale Declarației Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și ale prezentei convenții.”

**Convenția internațională privind eliminarea
tuturor formelor de discriminare rasială**
(21 decembrie 1965)

România – obiect de preocupare

Pe data de 10 aprilie 2003, cu ocazia reuniunii Consiliului Permanent al OSCE, domnul George Soros și-a exprimat preocuparea și îngrijorările cu privire la situația drepturilor omului din câteva țări membre ale organizației. În cadrul acestui discurs, România a fost menționată ca reprezentând un obiect de preocupare, în special datorită evoluțiilor din ultimii ani, printr-o politică legislativă care pare să aibă ca țintă restrângerea unor drepturi și libertăți cucerite de poporul român în decembrie 1989. Cu precădere, au fost avute în vedere dreptul la asociere, la demonstrație pașnică, libertatea de exprimare și corupția.

MAE a reacționat neașteptat de dur și fără tact diplomatic.

În ceea ce urmează prezentăm poziția oficială a Fundației pentru o Societate Deschisă.

Recurgând la un limbaj care are prea puțin în comun cu ceea ce ar trebui să fie seriozitatea instituțională a autorităților statului român, Ministerul Afacerilor Externe a emis un comunicat care susține că „afirmațiile lui George Soros denotă anacronism, lipsă de informare și ignorarea cu bună-știință a schimbărilor majore din societatea românească.”

În legătură cu poziția oficialilor români, Fundația pentru o Societate Deschisă declară următoarele:

1. Comunicatul MAE îl sfătuiește pe domnul Soros să dea atenție calificativelor pe care Guvernul român le primește din partea diferiților săi parteneri oficiali, pretinzând că „este ridicol ca cineva să susțină, că în România anului 2003 libertatea de exprimare este o problemă”.

Reamintim Guvernului Român că documente oficiale ale partenerilor săi, analizând situația din ultimul an a statului de drept, a corupției și a drepturilor omului, au exprimat în termeni foarte fermi numeroase motive de îngrijorare pentru evoluția democratică a României.

Raportul de țară al Comisiei Europene din 2002 constată că „Reforma justiției a fost limitată...iar, în practică, amestecul executivului în activitatea instanțelor de judecată nu s-a redus”. În ceea ce privește „progresul României pentru îmbunătățirea drepturilor civile și politice, acesta a fost unul amestecat”. „Progresul privind îmbunătățirea garanțiilor care să protejeze libertatea de exprimare a fost foarte limitat, în vreme ce un număr de evoluții au ridicat serioase semne de întrebare privind felul în care România respectă standardele și practicile internaționale”, precizându-se că unele prevederi care restricționează libertatea de exprimare sînt „incompatibile cu Convenția europeană a drepturilor omului” și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Calificativul Comisiei Europene e foarte ferm: „Luate împreună, aceste evoluții demonstrează o sensibilitate crescîndă a Guvernului la criticile exprimate de media și reprezintă o tendință îngrijorătoare”.

Aceeași îngrijorare se regăsește în raportul privind „Libertatea de exprimare în media din Europa” elaborat de Comitetul pentru Cultură, Știință și Educație al Consiliului Europei și dat publicității în ianuarie 2003. Motivele sînt multiple, printre ele, prevederile Legii privind informațiile clasificate și necorelarea lor cu Legea privind accesul la informațiile publice, Planul pentru combaterea atacurilor împotriva României, descoperit, din fericire, la timp de către presă, amenințările proferate de oficiali români la adresa jurnaliștilor care și-au permis să publice articole critice și despre

care s-a afirmat că sînt „în solda dușmanilor României”.

Nici ultimul raport al Departamentului de Stat, dat publicității la sfîrșitul lunii martie, nu este mai puțin ferm în a califica situația drepturilor omului din România. Secțiunea privind libertatea de exprimare menționează foarte precis articolul 168 din Codul penal care sancționează comunicarea de informații false ca infracțiune împotriva siguranței statului. Raportul se referă inclusiv la „utilizarea acestui articol în ianuarie 2002 pentru deținerea a două persoane suspecte de publicarea prin internet de informații privind presupusa corupție a Primului-ministru”, ca și la situația în care se află presa din afara capitalei, unde „autorități financiare au hărțuit în mod repetat jurnaliștii care s-au exprimat critic la adresa autorităților locale, le-au demolat chioșcurile de ziare, i-au evacuat din birourile lor, chiar și atunci cînd chiria fusese plătită în avans”.

Nu putem decît să concluzionăm că, atunci cînd MAE susține că „afirmațiile lui George Soros denotă anacronism, lipsă de informare și ignorarea cu bună-știință a schimbărilor majore din societatea românească”, folosind „clișee care reamintesc de începutul deceniului IX”, domnul George Soros se află într-o companie respectabilă, care îi susține din plin argumentele: Comisia Europeană, Consiliul Europei, Departamentul de Stat al SUA.

2. În ceea ce privește calificativele pe care „oficialii europeni care lucrează zi de zi cu Guvernul României le-au acordat eforturilor legate de combaterea corupției și creșterea transparenței”, reamintim autorităților române că pînă la acest moment documentele oficiale ale Uniunii Europene constată existența unor probleme uriașe în ceea ce privește corupția. Conform Raportului de țară al Comisiei Europene din 2002 „în România, corupția rămîne larg răspîndită și este o problemă sistemică, nerezolvată în cea mai mare parte”. „Corupția este un aspect comun al tranzacțiilor comerciale, dar se petrece în mare măsură și în relație cu instituțiile publice precum și la nivel politic”. Raportul Comisiei Europene concluzionează: „Acest nivel mare al corupției subminează dezvoltarea economică și erodează încrederea populară în instituțiile statului. Observatori independenți au concluzionat că nu a fost nici o reducere a corupției demnă de a fi luată în considerare în perioada analizată”.

3. În legătură cu afirmația MAE potrivit căreia „Parteneriatul cu societatea civilă este o preocupare constantă a Guvernului României, care cunoaște beneficiile acestei cooperări”, credem că merită a fi menționat felul în care Guvernul fie ignoră solicitările societății civile, fie se folosește de aceasta în speranța caționării propriilor opțiuni și comportamente nedemocratice.

Guvernul a tratat cu dispreț solicitarea a peste 200 de organizații neguvernamentale de a renunța la Ordonanța 37/2003 prin care se reintroduce controlul guvernamental asupra vieții asociative. În van au fost și protestele ONG-urilor de a nu se permite finanțarea partidelor politice de către asociații și fundații.

Cît privește „consultarea societății civile” pe pachetul de legi anti-corupție, reamintim că Fundația pentru o Societate Deschisă împreună cu alți parteneri din societatea civilă au elaborat o analiză critică, afirmînd că aceste prevederi, departe de a combate corupția, o vor încuraja, legalizînd-o. Mai mult, chiar și organizațiile „consultate” de Guvern la un moment dat au trimis o scrisoare deschisă în care denunță ceea ce s-a întîmplat ca fiind „*un simulacru de consultare*” și acuzînd executivul că „*a abuzat de prezumția de bună credință cu care a fost investit de organizațiile noastre anunțînd public că a avut loc un proces de consultare cu <societatea civilă>, după o întîlnire cu mai puțin de 5 organizații, care nu sînt reprezentative pentru diversitatea societății civile românești*”, pe baza unui document pus la dispoziție „*cu doar trei zile înainte de întîlnirea cu inițiatorul*”. Organizațiile în cauză califică foarte ferm inițiativa legislativă a Guvernului privind combaterea corupției: „*Forma finală a proiectului de lege conține prevederi care au lipsit din forma supusă consultărilor și care favorizează explicit corupția (cazul flagrant este <declarația de avere>)*”.

Din nou, trebuie să remarcăm că vocea critică a domnului Soros nu este singulară, criticile făcîndu-se auzite în România în numeroase rînduri prin intermediul societății civile și a presei. Tratarea cu dispreț a acestor critici, catalogarea lor ca fiind anacronice. „*clișee care ne reamintesc de începutul deceniului IX*”, „*abordări mai degrabă tabloide decît profesionale*” reflectă, din păcate o tristă realitate, aceea că singurul lucru care interesează Guvernul României este imaginea sa, iar nu realitatea din țară.

George Soros nu este „*o persoană care se dorește un promotor al deschiderii și progresului în fostele țări comuniste*”, așa cum afirmă comunicatul MAE. George Soros a fost și este un adevărat promotor al democrației, recunoscut ca atare de comunitatea democratică internațională, un luptător împotriva totalitarismului și autoritarismului, care consideră că progresul adevărat se poate înfăptui numai respectînd valorile societății deschise, luînd în considerare, cu seriozitate, vocile critice ale celor din jur.

În ceea ce privește formula din comunicatul MAE în conformitate cu care „*este ridicol ca cineva să susțină că în România anului 2003 libertatea de exprimare este o problemă*”, nu putem decît să acceptăm că ridicolul și-a făcut într-adevăr loc în dezbaterile de idei cu privire la libertățile democratice din România. Din nefericire, el și-a găsit un loc constant în formulările publice ale unui guvern care se ambiționează să demonstreze că protejează libertatea de exprimare, dar nu înțelege că ea începe abia din momentul cînd critica la adresa guvernului nu mai este considerată ridicolă, adevăr care a devenit piatra de temelie a tuturor democrațiilor din lume.

Renate Weber
Președintă,
Fundația pentru o Societate Deschisă

București, 14 aprilie 2003

Ministerul Afacerilor Externe Oficiul Purtătorului de Cuvînt

Comunicat de presă

Ministerul Afacerilor Externe își exprimă surprinderea în legatură cu recentele acuzații ale domnului George Soros, pronunțate în cadrul reuniunii Consiliului Permanent al OSCE, desfășurat recent la Viena.

Afirmațiile lui George Soros denotă anacronism, lipsă de informare și ignorarea cu bună-știință a schimbărilor majore din societatea romanească. Discursul domnului Soros este surprinzător cu atît mai mult cu cît vine din partea unei persoane care se dorește a fi promotor al deschiderii și progresului în fostele țări comuniste. Din păcate, constatăm că acest obiectiv pierde rapid teren în fața tendinței și tentației de a folosi clișee care ne reamintesc de începutul deceniului IX.

Îi recomandăm domnului Soros să dedice mai mult timp studiului textelor de lege pe care le incriminează și totodată să dea atenție și calificativelor pe care oficialii europeni care lucrează zi de zi cu Guvernul României le-au acordat eforturilor legate de combaterea corupției și creșterea transparenței. Comisarul UE pentru extindere, Günther Verheugen a apreciat, săptămîna trecută, noua legislație în domeniul transparenței și combaterii corupției ca fiind revoluționară.

De asemenea, reamintim faptul că Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) care funcționează pe lîngă OSCE a avizat favorabil prevederile legii referitoare la partidele politice.

Aceste aspecte au fost subliniate și de reprezentantul permanent al României la OSCE. Respectarea drepturilor omului, libertatea de asociere și libertatea de exprimare au fost teme predominante în primii ani de după 1989. Este ridicol ca cineva să susțină, că în România anului 2003 libertatea de exprimare este o problemă. Parteneriatul cu societatea civilă este o preocupare constantă a Guvernului României, care recunoaște beneficiile acestei cooperări. Din păcate, constatăm că reducerea fondurilor alocate de domnul Soros pentru activitățile Fundației sale în România a dus la scăderea calității analizelor și la promovarea unei abordări mai degrabă tabloide decît profesionale.

STAREA ECOLOGICĂ

A MUNICIPIULUI TÂRGU-MUREȘ

În ultimul timp, starea ecologică a municipiului Târgu-Mureș cunoaște o deteriorare constantă, ceea ce se traduce prin sporirea numărului de îmbolnăviri și reducerea confortului vital al locuitorilor.

În fiecare primăvară, odată cu operațiunile de îngrijire a spațiilor verzi, sub oblăduirea Primăriei au loc adevărate campanii de decimare a zestrei de copaci și arbori ornamentali din municipiu. În ultimii ani, Târgu-Mureșul a devenit unul din orașele cele mai aride ale țării, copacii seculari, în altă parte protejați, au fost decapitați fără milă.

Plantarea de arbori tineri, cu nerespectarea normelor de îngrijire, sfîrșește prin a fi o cheltuială ineficientă, o simplă operațiune de imagine.

În condițiile în care în întreaga Europă se desfășoară ample programe de protejare a tezaurului verde, cînd efectul de seră pune la risc însuși existența vieții planetei, este inacceptabil ca politicile promovate în plan local să contrazică aceste tendințe.

Liga Pro Europa cere să se pună capăt agresiunii împotriva stării ecologice a municipiului Târgu-Mureș. Cerem Primăriei și Consiliului Local să poarte un dialog permanent cu asociațiile de protecție a mediului înainte de a întreprinde orice măsuri care pot afecta întreaga comunitate.

În numele Consiliului LPE, copreședintă Smaranda Enache
Târgu-Mureș, la 12 martie 2003

Adunarea generală 2003

De treisprezece ani încoace în fiecare an în prag de primăvară, membrii Ligii Pro Europa se întrunesc pentru a cuantifica activitatea precedentului an.

Adunarea Generală anuală a LPE din acest an a avut loc la data de 8 martie constituind astfel un prilej de dublă sărbătoare.

În cadrul panelului I, prezidat de Smaranda Enache, Csíky Boldizsár și Zeno Fodor, doamna Smaranda Enache a prezentat o sinteză a activității Ligii, dînd citire Raportului de activitate pe anul 2002.

Menționîndu-se absența reprezentanților filialei de la Satu Mare, datorită tragicului deces al fostei noastre colaboratoare, doamna Preloucec Amman Gizella, s-a păstrat un minut de reculegere.

Prezentînd importanța înființării, în spațiul multicultural transilvan, a Ligii Pro Europa, domnul Csíky Boldizsár a accentuat faptul că Liga și-a dovedit tăria, dăinuind pînă în momentul de față, în vreme ce multe alte organizații similare au rămas doar de domeniul amintirii, rămînînd fidelă principiilor ce i-au stat la bază, în pofida vicisitudinilor de care a avut parte în acești 13 ani de existență.

În continuare, doamna Rusu Blanka a prezentat raportul financiar al Ligii pe anul 2002, iar domnul Zeno Fodor a dat citire – în numele filialei Satu-Mare – raportului de activitate a acestuia. De asemenea, doamna Búzás Georgeta a prezentat raportul activității Clubului Pro Europa din Odorheiu-Secuiesc, iar domnul Gábor Márton raportul comisiei de cenzori.

În cadrul discuțiilor ce au urmat prezentării acestor materiale, doamna Smaranda Enache a făcut o succintă prezentare a situației actuale și de perspectivă a Ligii, menționînd tendința partenerilor externi de a reduce treptat suportul material acordat Ligii, aceasta trebuind să-și găsească alte surse de finanțare. Din păcate, la ora actuală,

în România nu s-a format o cultură a sponsorizării, organizațiile non-guvernamentale, realmente independente și politic neobediente fiind private de orice sprijin. Liga va avea nevoie de ajutorul fiecărui membru, care ar putea-o sprijini material sau cu idei materializabile. S-a propus ca Centrul Intercultural să devină centru de perfecționare regional în problemele interculturalității și drepturilor omului.

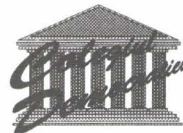
După pauză, panelul 2 a fost prezidat de domniile Szokoly Elek, Mircea Suhăreanu și Sárkány-Kiss Endre.

Domnul Szokoly Elek a prezentat planul de activitate pe anul în curs, după care s.a discutat posibila înființare a filialei din Cluj a Ligii, întărirea activității cluburilor existente, la Blaj și Odorheiu-Secuiesc, precum și înființarea unui centru de studii regionale la Cluj. De asemenea, s-a pus în discuție necesitatea înființării unei rețele naționale de monitorizare a drepturilor omului, la care să participe – cu experiența sa – și Biroul pentru drepturile omului din cadrul Ligii. Departamentul de Ecologie al Ligii va edita în acest an volumul „Bodrog River Walley”, chintesența unei laborioase activități de studiu ecologic al râului Bodrog, care este o continuare a seriei de studii ecologice întreprinse pe cursurile de apă din Ardeal și zonele limitrofe.

Un moment important al celei de-a doua părți a adunării a fost supunerea la vot a schimbării unor articole din statutul Ligii Pro Europa. Domnul Szokoly Elek a explicat necesitatea adaptării statutului la situația actuală, avîndu-se în vedere și apariția cu doi ani în urmă a Ordonanței cu privire la asociații și fundații. După votarea în unanimitate a modificărilor propuse, pe parcursul votării membrii exprimîndu-și opiniile și făcînd la rîndu-le propuneri de reformulare îmbunătățite, lucrării adunării generale au luat sfîrșit.

Mircea Suhăreanu
secretarul LPE

Istorie și prezent

Și iată că a trecut o jumătate de an de când am fost aleasă printre colegiști, o jumătate de an de când am participat la primul curs. Și timpul trece atât de repede...

După luna februarie, cum e și firesc, a urmat martie care a debutat cu un curs intitulat "Legea accesului la informație", curs prezentat de Manuela Ștefănescu, unde am aflat mai multe despre această lege, și am învățat cum trebuie redactată o cerere pentru a afla unele informații, unde și cui trebuie adresată. La sfârșitul cursului, fiecare dintre colegiști a întocmit o astfel de cerere către o instituție aleasă de fiecare.

În data de 11 martie, întregul grup a participat la un curs despre „Funcționarea Prefecturii Județului Mureș” susținut de domnul subprefect Burkhárdt Árpád. Așadar am avut ocazia de a cunoaște prefectura (am vizitat clădirea împreună cu sălile de ședințe, birouri...) și am avut ocazia de a afla, de a cunoaște structura, organizarea prefecturii, în ce constă o ședință, cum se desfășoară ea, de asemenea și care sunt funcțiile prefecturii.

Cîteva zile mai tîrziu am participat la un curs-atelier, cel legat de formarea de lideri, unde de data aceasta a participat toată grupa. Am învățat cum să lucrăm în echipă, cum să colaborăm, dar și cum să ne remarcăm ca lideri; despre nivelul de conducere, de stilul de conducere și etapele conducerii bazate pe acțiune.

Un prim curs în luna aprilie a fost cursul despre "Drepturile copilului în sistemul de învățământ" curs susținut de Haller István, unde ne-au fost prezentate drepturile noastre și cum sunt ele folosite, aplicate. La o săptămână după acest curs, domnul Szabó Ödön ne-a prezentat "Elemente de istorie și cultură ale comunității maghiare din Transilvania". Împreună cu el am pătruns în Evul Mediu, sau chiar mai înainte, la începuturile acestei comunități, și am străbătut întreaga istorie (într-adevăr pe scurt) pînă în prezent.

Următorul curs, și ultimul din această lună, a fost prezentat de domnul Paul Philippi, un curs despre „Cultura și istoria comunității săsești din Transilvania”, și așa am cunoscut viața sașilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi.

Și uite așa se încheie și luna aprilie. Ne mai rămîn doar două luni, în care mai avem multe de învățat, luni în care mai putem spera ca această aventură în care am intrat cu toții, aventură care încearcă să ne formeze pentru viață, nu va lua sfârșit atât de repede...

Cziriék Andreea

Curs susținut de Paul Philippi

Stagiu la București

Perioada 30 martie – 3 aprilie a acestui an s-a concretizat pentru noi, colegiștii Ligii Pro Europa, într-un mult așteptat stagiu efectuat în capitala țării. În acest sens, cunoștințele din domeniul administrației publice, al celui politic sau juridic, acumulate la nivel local, ne-au ajutat în dialogul nostru cu personalitățile de la București.

Punctele principale ce urmau să fie vizitate în decursul șederii noastre au fost: Președinția României, Senatul, Palatul Parlamentului, Ambasada Republicii Ungare în România, Guvernul, Instituția Avocatului Poporului și Biroul de Informare și Documentare al Consiliului Europei. Deși cele patru zile păreau să ne ofere un interval de timp extrem de limitat, în final am reușit să discutăm cu majoritatea persoanelor avizate, reprezentanții instituțiilor menționate.

Mai devreme sau mai tîrziu însă, toate dialogurile au fost focalizate asupra unui subiect pe cît de sensibil pe atît de necesar de dezbătut: integrarea europeană. De altfel, aceasta era o temă care ne-a interesat încă de la început și pe noi, colegiștii. Pe de altă parte, deși sîntem prima ediție în a cărei componență majoritatea cursanților sînt încă liceeni, am știut să trecem cu vederea peste unele răspunsuri evazive, date probabil dintr-un exces de diplomație.

Cazarea ireproșabilă și posibilitatea de vizionare a unui spectacol la Studioul de tetru „Casandra” au întregit vizita noastră la București. Cert este că faptul care a făcut dintr-un simplu stagiu, o experiență de neuitat a fost posibilitatea intrării în contact direct cu instituțiile statului și reprezentanții acestora. Noi ne-am bucurat de această oportunitate.

Căpușan Claudia

Metamorphosis Transsylvaniae avagy az itthonmaradás dilemmái

Március 20-án, a Tolerancia Hete ezévi rendezvénysorozatának keretében, a Pro Europa Liga Interkulturális Központja kerekasztal-beszélgetést szervezett a Bernády-házban az erdélyi magyar értelmiség és a sorsközösség kérdéseiről. Bár a helybéli magyar értelmiség színe-java meghívást kapott a rendezvényre, az alacsony részvétel önmaga helyett beszél. Ennek ellenére, a mintegy harminc résztvevő őszinte hozzászólása maradandóvá tette a beszélgetést, a résztvevők egyöntetű kívánsága szerint a tanácskozást folytatni kell. A következőkben csupán néhány részletet közlünk izellőtől.

Csiky Boldizsár: Van egy gyors ütemű kiürülés, ezt nem tagadhatja senki. Ez a kiürülés olyan gyors, hogy számítógépen kiszámítva 62 évre tehető az az idő amikor elfogyunk mind. Nyilvánvalóan a számtani megközelítés nem fedi a teljes valóságot, de egy olyan figyelmeztetés, amelyet muszály komolyan venni. Ez a fogyasztás kétféle képpen ment végbe. Nyilvánvaló, hogy az elmenetel diktatúrában, és az elmenetel a demokráciában, két külön kategória. Bármelyről beszélhetünk, a tény az marad, a felgyorsult leépülés a szemünk előtt zajlik. Na most nyilván az a nagy probléma, hogy kell-e ezt tárgyalni, vagy nem kell tárgyalni. Demoralizáló ez, hogy ha egy ilyen képet festünk vagy nem? Morális kérdés ez, gazdasági kérdés? Nyilvánvaló, ha azt mondom, hogy kell tárgyalni, akkor rögtön a válasz az lesz, hogy: de ez kinek jó? Először demoralizáló azt, aki még itt van, szolgálatot tesz az ellenfélnek, aki azt várja, hogy minél gyorsabb legyen ez a leépülés, viszont hogyha nem tagljuk, akkor egy olyan felelősséget vállalunk, amit nehéz tisztázni lelkiismerettel megtenni. Van itt két olyan alapvető probléma, amiről, gondolom, beszélni fogunk. Az egyik a sorsközösség vállalása. Nem azok az emberek mennek el akik versenyképtelenek és senkinek sem kellene. Tehát mondjuk ki tisztán, hogy a szellemi felső réteg – legyenek azok orvosok, művészek, akár papokat is –, az amelyik elmegy. Tehát kimondottan olyan kategóriák, amelyekre rá van bízva más emberek élete, sorsa, lelke, ahogy tetszik. A másik oldalon áll a személyi szabadság kérdése, amely alapvető emberi jog, ezért harcoltunk negyven évig, hogy legalább ezt ne vonják kétségbe, hogy az ember a saját életével azt csinálhasson, amit akar. Az első kérdésre, a sorsközösség vállalására, az azonnali válasz az, hogy jó, vállalod te akkor, biztosítsd te a gyerekeidnek azt, am am lehet. Ez igenis egy kemény kihívás. Az, hogy ezt egyáltalán szóvá teszsem, nyilvánvaló, mint látják, hogy azt az oldalt képviselem, amely szeretne erről beszélni, legalábbis megfogalmazni azt, hogy ez a folyamat lassítható-e, kivédhető-e? Mi történik akkor, amikor esetleg az Európai Unió tagjai leszünk, ez segít majd rajtunk vagy még tovább rontja a helyzetet? Ezek reális kérdések. Akkor, amikor összeállítottuk ezt a műsort, és Smaranda Enacheval tárgyaltuk, hogy ezt a kérdést próbáljuk felvetni, akkor én javasoltam Apor Péternek ezt a címet, hogy *Metamorphosis Transylvaniae*. Ő is egy ilyen politikai konstellációban nevezte így ezt a helyzetet amiben élt. Kiindolópontunk volt, hogy milyen lett Erdély a zsidók nélkül – én nem is tudom, hogy hányan maradtak –, hogy milyen lett Erdély a szászok nélkül – tizennygyezren és valamennyien maradtak –, s akkor most felkészülünk-e arra, hogy milyen lesz magyarok nélkül? Befejezésül Illyés Gyulát idézném a Bartókhoz írott költeményéből, ahol azt mondja: „*Bánatomat sérti, ki léha vigaszt húz fülemből*”; „*s jogunk van mindazzal szembeszemlenni, mit elkerülni ügysem tudhatunk. Mert növeli, ki elfödi a bajt. Lehetett, de már nem lehet, hogy befogott füllel és eltakari szemmel tartsanak*”.

Szokoly Elek: Ebben a nem éppen kecses pillanatban amelyben az erdélyi magyarság leledzik, és pedig a népszámlálás utáni eléggé vésztjósuló számadatok tükrében, valamint azon ellentétek kiéleződése folytán amelyek a magyarság érdekképviseletén belül kialakultak, talán hasznos volna számbavenni, hogy milyen kilátásai vannak tulajdonképpen az erdélyi magyarságnak, és hogy a magyar értelmiségnek milyen szerepe, feladata, felelőssége van eziránt.

Az az érzésem hogy megismétlődik a történelem, hiszen arról, amiről most beszélünk, tulajdonképpen visszaköszön a húszas évekből amikor a dilemma ugyancsak az volt – ha visszagondolunk, ugye, Makkai Sándor tragikus ingadozására – az „ahogy lehet” és a „nem lehet” között. Akkor még, a friss kisebbségi helyzet optimista pillanataiban, úgy fogalmazta meg, hogy úgy kell élni, ugye, ebben az új kisebbségi helyzetben „ahogy lehet”. Ahhoz, hogy rövid öt esztendőre rá fogja a sátorfáját és kivándoroljon Magyarországra, és megírja a hírhedt *Nem lehet* röpiratát. Most ez a dilemma folytatódik. Azokhoz a példákhoz, amelyek a zenei világról szólnak, nyilván hozzátelhetjük azt a többszáz színművészt, képzőművészt, stb. akik a gerincét alkották az erdélyi kultúrának és akik cserben hagytak bennünket. Sokan bizonyára

azzal az indoklással, hogy hát majd onnan jobban fogják tudni szolgálni az ügyet és támogatni az itthonmaradottakat. Nyilván '89 előtt ez a fogalmazás indokolt is lehetett. És nyilván a liberális szellemiség értelmében helytelen volna felróni bárkinek is az egyéni döntés jogát. De kétségtelen – és sokan megfogalmazták már azt is –, hogy minden távozóval tulajdonképpen az itthonmaradottak vállán nőtt a teher. Tehát erről kell beszéljünk, hogy ezt a terhet meddig lehet hordani. Hogy van-e értelme hordani, hogy van-e értelme keseregni fölötte, vagy kilátásaink és megoldásaink is vannak.

Dr. Benedek Erzsébet: Az Európai Unió sajnos az igazi értelmiség eltávozásában nem fog nekünk akadályt jelenteni, mivel azokat az értékes embereinket, akiket a mai napig nem becsülünk meg, nem készíti semmi az itthonmaradásra. Egyrészt ez itt kezdődik. De amit én látok az felelőtlenség a kollégáim részéről az itthonmaradottakkal szemben, mert például én leglább 30 kollégámnak az idős szüleit rendezem. Telefonálnak kétségbeesetten a világ minden részéről, hogy „jaj, apám, szaladj”, „jaj, anyám, szaladj”. Tehát ez felelőtlenség. Na most, hogy ha én azt mondom az én gyermekemnek, hogy én itt maradtam, fiam, te is maradj itt, nem tudok neked biztosítani a tehetőségnek megfelelő jövőt, de maradj itt, ezt nem tudom hogyan lehet értékelni. Én vállaltam, mást kötelezni rá nem tudok, de viszont az én szemszögemből felelőtlenség lett volna az idősebb generációval szemben. Az Európai Unió annyiban fog nekünk segíteni, hogy megszűnik a román-magyar határ, úgymond, de a mi helyzetünket látványosan nem fogja segíteni.

Azokat az orvosokat, akiknek mindenük megvolt, tökéletes anyagi körülmények között éltek, szeretet, tisztelet övezte őket, s mégis elmentek, ezeket nem tudom megérteni. Első lépésben ők mentek ki. A legnehezebben azok mentek el, akik szegények voltak. Azok közül, akik igazán jók voltak – ez a legtehetségesebb évfolyamtársam nekem – itthon van, a legeslegtehetségesebb az évfolyamról, a legokosabb volt, egy nagyjónévű szakember, három gyermeket nevel, és tulajdonképpen az évfolyamtalálkozón ő volt a legirigyeltebb a többiek között, mert elment a csapat, ugye visszajöttek a híres főorvosok mindenhonnan a világból, s a végén – ő volt az utolsó a névsorban is – felállt és azt mondta: „Itthon vagyok, jól érzem magam, szeretnek az emberek, van három gyermekem, és nagyon boldogok.” És akkor jött elő a fájdalom, a hontalanság, és akkor jött elő a többiekből az, amit nem mondtak el azelőtt. Akkor jöttek a különbségek, hogy „főorvos vagyok, de ott még van rajtam kívül negyven másik, akit jobban megbecsülnek, mert a saját embereik”. Szóval nem olyan egyszerű ott sem.

Én sosem éreztem magam Erdélyben kisebbségének. Felfogás kérdése bizonyára. Hát lehet vitázni, nem vagyok hajlandó egyszerűen kisebbségének érezni magam, ebből kifolyólag egy csomó fölösleges feszültség van az emberben, de én egy szikrányit sem érzem magam kisebbségének.

Spielmann Mihály: Amit Boldizsár mond a 62 éves elfogyásról az egy hihetetlenül szívszorító dolog, én megéltam már egyet, hogy minden barátom elment, és tízévente új barátokat kellett szereznem, mert tízévente elmentek a barátaink, tehát ezért igenis kisebbségi helyzetben érezzük magunkat, mert egyre kevesebb emberrel tudunk kapcsolatba kerülni, akiknek őszintén kitarthatjuk a gondjainkat, akiket gyermekkorunk óta ismerünk. Ezt a többségiek nem értik vagy nagyon kevésbé értik, igenis kisebbségben vagyunk. Kisebbségben vagyunk akkor, amikor ma reggel fölvettem a telefont és azt mondom, hogy tessék, rám szólnak, hogy „mi az, hogy tessék, nem Patagóniában vagyunk, tessék az állam nyelven beszélni”. Ilyesmiket az embernek nem szoktak a saját szülővárosában a fejéhez vágni, ráadásul mi vagyunk a városalapítók ebben a városban.

Azt hiszem, hogy az egyik dolog az értelmiség fogyásával kapcsolatban sziptomatikus. Magam fölvettem ezt a kérdést, hogy van-e romániai magyar irodalom, akkor kiderült, hogy az ötven év fölöttiek hiszik, hogy még van romániai magyar irodalom, de ötven éven alattiak csak magyar irodalomról beszélnek függetlenül attól, hogy hol élnek, ők egy magyar irodalomról beszélnek, nincs provinciális magyar irodalom. „Természetesen magyarországi

folyóiratokban fogok közölni, mert csengő forintokkal fizetnek, és nem zizegő lejjel". Ez egy nagyon lényeges dolog, emiatt, például a *Látó* című irodalmi folyóirat lupéval keresi a prózaírókat, mert nincs akit közölni. Ugyanez azzal is együtt jár, hogy ha innen elmegy az értelmiség – vagy csak kivonul éppen a kisebbségi létből, s a többségi létben próbál feloldódni –, itt a minőségi követelmények lesznek egyre alacsonyabbak. Tehát egyre kevésbé fognak igényes szerzők, írók, művészek itt fellépni, mert nem érdemes, fogják mondani, mert a liberalizmus egyik alapfőelve az, hogy „egyéni szabadságjogok és megfizetett teljesítmény”. Márpedig itt is szeretnék az emberek, ha megfizetnék őket. Mi kispénzű értelmiségiek vagyunk, akik keveset fogunk kapni, és mindezek ellenére vállaltuk azt, hogy ittmaradunk. Miért maradunk itt? Lehet mert kalandorok vagyunk...

Valóban nem lesz határ köztünk és Magyarország között, valóban meg lesz az értelmiség szabad mozgása, a kérdés csak az, hogy a Sapientian és a többi egyetemen megtermelt értelmiség lesz-e akinek még valamit mondjon? Ugyanis az egyszerű emberek is elmennek, hiszen minél idősebb valaki és minél több gyermeke van külföldön, annál gyakrabban teszi föl azt a nagyon egyszerű emberi kérdést: és ha megbetegszem, ki a hóhér fog utánam gondoskodni? Tehát elmegyek a gyermekemhez. Hetven éves, nyolcvan éves emberek mennek el és el fognak menni még, és fiatalok nem lesznek vagy nem nagyon lesznek... Erre tessék gondolni, én ezeket már végigéltem egyszer. A zsidó hitközség ma 70 és 80 év közötti átlagos életkorral rendelkezik, nem szeretném 50 év múlva azt, hogy a magyar közösség is csak idős emberekből állna. Mi már jól, rosszul valahogy beérkeztünk és már a nyugdíjig féllábon is kibírjuk ezt az egészséget, akár magyarul, akár guggolva...

Nagy Géza: Azért szerintem ezt a kérdést nem lehet etika nélkül vizsgálni. S ha ez így van, akkor fel kell tenni a kérdést: ki itt a hibás? Mert ha okosan cselekedtek azok, akik elmentek, akkor mi vagy megszálottak vagyunk, vagy hülyék. Én nem tudom felmenteni azokat, akik kimentek, még akkor sem, ha a családban van ilyen. De engem az döbbsent meg, hogy van egy tudathasadásos, szkizofrén állapot. Legtöbb helyen kerülgetik ezt a kérdést, mégpedig azért kerülgetik, mert benne van az unokám, benne van a bátyám, benne van a leányom, benne van a fiam, benne van az a gyermekem, aki még érettségi előtt áll, de tül, Bécsben a nagybátyja már készíti számára a helyet, az állást. Tehát ha etikai területre tesszük a problémát, akkor vannak cserben hagyók, ez közötti kifejezés, vannak dezertálók. A kérdést ismétlem: ki a hibás? Az az ország, amelyiknek – Romániáról van szó – taszító hatása van, az az ország – Magyarország –, amelynek felszívó hatása van, és e kettő között az az egyed, aki a taszító országot elhagyja és felszívó országot elfoglalja? Az egyént hibásnak minősítem, de nagyban hibáztatom az anyaországot. Kéne jöjjenek olyanok, akik innen eltávoztak, hogy ők mondják el, hogy látják ezt a kérdést. Érezhetnek lelkiismeretfurdalást. Csak nem mondják ki. Különböző képpen nyilvánul meg, áttételes módon. Vagy szélsőjobb pártokba, szervezetekbe állnak be, vagy ellenkezőleg, szélsőbal. Nem csak kenyérből és vajaskenyérből áll a világ, hanem az a búzakoszorú is kell, ami a templomainkban legtöbb helyen még ott van. Ezt a kérdést főleg Budapesten kellene felvetni, azokban a körökben amelyek nem látnak és nem tudnak felfogni etikát, csak praktikát. Miért keletkeznek Magyarországon azok a hézagok, azok a lyukak, amiket felül tömnek be? Mert sajnos pártolták és jelenleg is pártolják a kivándorlást, kevesen vannak, persze jobb, hogyha a nagybányai vagy a sepsiszentgyörgyi tölti be a hézagokat, mint a koreai vagy a vietnámi. Meg kell nézni, aki ott lakik, van egy ilyen önzés. Szóval, egy tragikus állapot.

Gáspár Sándor: Aki innen elmentek, azért mentek el – maradunk a legpozitívabb kategóriánál –, hogy a lehető legértelmesebb, hozzájuk méltó életet élhessék. Szakmailag kiteljesítsék tudásukat, karrierjüket. Ezzel szemben valójában mit tapasztalnak? 90, sőt talán még magasabb százalékos arányban akik innen elmennek, máshol, ahol anyagilag nagyon jól vannak, sokkal alacsonyabb társadalmi rangot érnek el, mint ami volt nekik. Nagyon sokan nem jönnek haza, mert szegénylik. Én ismerek embereket, akik 10-11 hónapig gürölnék, a határon túl, aztán hazajönnek, és akkor itt egy hónapig élnek világukat, és akkor tényleg kihűzött derékkaal peckesen járkálnak, boldognak teszik magukat. De ha a közösségnek a jogait nem lehet az igényeknek megfelelően betartani, véleményem szerint semmi esély sincsen arra, hogy ezen a helyzeten tudnánk változtatni. Ha valaki úgy gondolja, hogy máshol jobb neki, akkor nem lehet meggátolni hogy elmenjen.

Spielmann Mihály: Aki egyszer történelemmel foglalkozik, annak mást sem kell csinálnia, csak siratni kell. Mi hivatalos siratóösszonnyok vagyunk. Fáj az, hogy mi történészek el fogunk itt mondani egy csomó dolgot, amit végre szabadon elmondhatunk. Kinek ez? Mert odaéra kimenne az első generációs erdélyit még érdekli Erdély dolga, még néhány boldog magyar értelmiségit érdekel Erdély dolga, de tessék megnézni egy Magyarország

történetet, amit most adnak ki. Erdély külön fejezetként szerepel a „futottak még” kategóriában. Tehát nincs már helyünk igazában abban a nagy történelemben ami Szegefűnél még szerves egység volt. Az ma már nem szerves egység. Az ma már szervesen elszakadt egység. Tehát mi kuriózum vagyunk. Magyarországiak azt szeretnék – a „couleur local”-ról jut eszembe –, mintha egy skanzenben élénk. Az lenne jó, ha egész nap népdalokat énekelnénk, és így tovább. Mi is Európába szeretnénk kerülni, úgy, hogy meglegyen a „local couleur”. Kivel legyen meg? Jó, van Sapientia egyetem, legyen Sapientia egyetem, csináljunk, műveljünk, de valamit nyújtsunk a fiataloknak. A trianoni rendszerváltás után elment az a magyar hivatalnok, akinek nem volt itt helye. Mert megszűnt az állami struktúra. Elment az akit kiutasítottak, mert 1914 január elseje után költözött Erdélybe, volt egy ilyen kategória, ezeknek kötelezően el kellett menni, de itt maradt egy tömeg, aki még a román földreform kisajátításai után is meglehetősen gazdasági erővel rendelkezett. A kisebbségi intézményeket, a felekezeti intézményeket a magyarországi segélyek mellett lényegében a romániai magyarság önerőből tartotta fenn, mert erre a román államsegélyt – holott a trianoni szerződésben erre volt előírás –, nem kaptuk meg soha. Azt kérde ma valaki, miért nincsenek gazdag emberek az RMDSZ mellett? Mert ez a szó még nem hangzott el, hogy „RMDSZ”. Azért nincsenek, mert az RMDSZ nem tud olyan gazdasági információkat nyújtani a gazdag magyar vállalkozóknak, amelytől ezek még gazdagabbak lennének. Tehát van egy nagyon gazdag picinyke réteg, de igazából a gazdag magyar vállalkozó azokhoz a román kormánypártokhoz fog vonzódni, amelyekből megkapja a gazdasági információkat, amelyekkel még gazdagabb lehet.

Smaranda Enache: Én kíváncsian végighallgattam hozzászólásukat, és nagyon későre említette valaki azt, hogy Erdély. Valahogy, a legtöbben akik a magyar ügyről beszélnek, Budapest felé néznek és onnan várnak megoldást, befektetést, a jogok kivívását, a közösség felépítését stb. De amit tapasztalok én személy szerint az az, hogy a románság is – a liberális, a jól gondolkodó románság – nagyjából nemzetállami fogalomban gondolkodik és a magyarság is nemzetállami fogalomban gondolkodik. Ez a két nemzetállami-fogalom nagyon legitim, elfogadható lehet, de az én szempontomból nem fogja megoldani Erdély kérdését, és nyilvánvaló, hogy ez a *Metamorphosis Transylvaniae* amit Boldizsár kiválasztott címként a mai beszélgetésnek, egy folyamat. Erdély olyan, amilyen, már nem olyan, amilyen volt, nem tudjuk, milyen lesz. Elfogadhatom azt is, hogy nagyon jó és érdekes lehet majd, amikor nem lesz már egy ilyen nyelvi, vallási pluralizmus, lehet, hogy egy nagyon érdekes társadalom lesz, de mindenesetre nem Erdély lesz, hanem valamilyen nemzetállami-rész. És valahogy úgy néz ki, hogy a magyarság most már Erdélyben csak virtuálisan él. Ezt egy román mondja, aki jól ismeri a magyar lelket és érzékeny vagyok mindenre. De az az érzésem mintha már kivonták volna magukat Erdélyből és virtuálisan már egy Nagy Magyarországon élnek, ami nagyon szép, csak nem létezik. És vannak konkrét kérdések. Itt élünk ebben a régióban és ha nem találjuk meg a megoldást, ha nem lesz Erdély többé, Erdély, mint történelem amiben mindekinek legyen helye, nyilván lehet ez úgy hangzik most, mint egy divatos utópia, amit én itt elmondok, és akkor azt képzeljük, hogy ez megold valamit, én hiszek abban hogy nagyon nehezen, igaz, de föl lehet építeni egy ilyen Erdélyt, mert láttam hasonló országokat, amelyek működnek és ahol sokszínűség van.

Én most csak ezt a kérdést merném föltenni Önöknek: van-e egyáltalán a magyar értelmiségi körökben, a magyar politikában egy olyan elképzelés, hogy lehetséges egy sokszínű régió, Erdély. A határok megváltozása nyilvánvaló, hogy nincs kilátásban, de regionalizmus azért mégis ebben az Európában létezik és van remény, hogy eljőjön ide is. Nem tudom, van-e erdélyi identitásuk a magyaroknak, van-e egy olyan remény, hogy Kolozsvár legyen a fővárosa egy kisebb pátriának amely vonzzon bennünket, ahol nagyon jó egyetemek működjenek, olyanok, amelyek idehozzanak olyan előadókat amiért érdemes itt maradni Erdélyben és olyan tőkét, amely biztosítsa a régió harmonikus fejlődését?

La 20 martie, în cadrul manifestărilor Săptămânii Toleranței din acest an, Centrul Intercultural al Ligii Pro Europa a organizat o masă rotundă dedicată destinului comunității maghiare din Transilvania în lumina cifrelor alarmante ale recensământului și responsabilitatea intelectualității maghiare față de drastica scădere numerică. Dacă emigrarea va continua în acest ritm, în jumătate de secol comunitatea maghiară din Transilvania va împărții soarta evreilor sau a germanilor. Poate fi oprită această hemoragie? Integrarea europeană va contribui la consolidarea comunității maghiare pe pământul natal? Ce răspuns poate da individul abandonat între efectul de respingere a țării natale și efectul de atracție a „țării-mamă”? Fragmente de mai jos încearcă să dea un răspuns acestor dileme.

Comunicat

ÎMPOTRIVA DIZOLVĂRII COLEGIULUI CNSAS

Cu privire la recenta propunere a Subcomisiei Parlamentare de control asupra activității CNSAS de revocare din funcție a Colegiului CNSAS, sub pretextul soluționării diferendelor existente între membrii acestuia,

LIGA PRO EUROPA atrage atenția că o asemenea măsură contravine Legii de funcționare a CNSAS și constituie o gravă amenințare la adresa independenței și credibilității acestei instituții publice, al cărei rol pentru consolidarea democrației în România este de neînlocuit. Fără deconspirarea securității și lucrătorilor ei care au făcut poliție politică, fără prelucrarea trecutului comunist, România nu poate aspira la încrederea comunității democrațiilor consolidate.

LIGA PRO EUROPA consideră ca inadmisibilă coaliția, în cadrul comisiei parlamentare, dintre PSD, partid care susține că este promotorul integrării euro-atlantice a României, și PRM, cunoscut pentru atitudinea sa constantă în favoarea fostei securități și a celor care au făcut poliție politică. Artificiile administrative instrumentate pentru a eluda lipsa de cooperare a SRI și a reduce la tăcere pe acei membri ai Colegiului CNSAS, în frunte cu Andrei Pleșu, Mircea Dinescu și Horia Roman Patapievici, care doresc să se achite cu onestitate de mandatul încredințat, nu pot induce în eroare nici opinia publică din România, nici pe cea internațională. Este clar pentru noi toți că, în paralel cu demagogia democrației, actuala guvernare este hotărâtă să eludeze deconspirarea securității pentru a proteja persoane al căror trecut este compromișător, iar în acest scop este gata să colaboreze pînă și cu forțele extremiste.

LIGA PRO EUROPA cere să se pună capăt ingerințelor politice în activitatea Colegiului CNSAS și să se respecte conținutul și durata legală a mandatului membrilor săi.

Deblocarea activității Colegiului se poate face prin transferarea de îndată către CNSAS a arhivelor securității. Facem apel la cei șase membri ai Colegiului CNSAS care au dovedit că țin să-și onoreze mandatul de deconspirare a securității, să nu cedeze la intimidări sau presiuni politice. Întreaga societate democratică a României este alături de ei, gata să întreprindă toate demersurile necesare ca revocarea Colegiului CNSAS să nu fie pusă în practică.

Liga PRO EUROPA cere Comisiei Juridice a Parlamentului să se folosească de întreaga sa influență pentru garantarea funcționării actualului Colegiu al CNSAS pînă la încheierea mandatului său legal.

LIGA PRO EUROPA se alătură societății civile și sindicatelor care, în aceste zile, protestează împotriva revocării Colegiului CNSAS și își declară voința de a participa la toate acțiunile necesare pentru a proteja independența Colegiului CNSAS.

În numele Consiliului LPE,
Co-președintă, Smaranda Enache

Târgu-Mureș, la 11 martie 2003

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuropa.ro

CONTENTS:

P. 1: *The continual presence of the need for dialogue* – opinion regarding the mission and goals of the Week of Tolerance and Intercultural Dialogue, dedicated to promoting the alterity, mutual understanding between the Romanian community and the national minorities.

P. 2: *A Romanian/Hungarian synopsis* of the PEL's main events in April-May 2003.

P. 3: *If it's party, let it be a party!* – an opinion regarding the amounts earmarked by the Romanian government for different celebrations while the country needs huge funds for other vital sectors, like healthcare, education etc.

P. 4: *Democracy in Caucas* – old and new dangers – article dedicated to the 18th meeting of the Centers for Pluralism, having as core subject the chances of democracy in the Caucasian region.

P. 5: *Barcelona for the Balkans – Roses and Books* – an article dedicated to „Diada de San Jordi” (the day of roses and books) in Barcelona, when people used to give a book and a rose to each other.

P. 6-7: *Week of Tolerance and Intercultural Dialogue* – The programme and photos from the events

P. 8: *The Romanian Revolution in images and the clichés* – photo exhibition and film presentation about the 1989 Romanian Revolution organised by PEL in cooperation with the Memorialul Revoluției Association; *The School of Roma Leaders* – the third module for the Roma Leaders School having as it's core the subject of community development.

P. 9: Short presentation *Case Study and Awareness Raising Project on Racial Discrimination in Mureș County* implemented by Liga Pro Europa and financed by the Council of Europe.

P. 10-11: *Romania – subject of preoccupation; Press release of the Ministry of Foreign Affairs* – press releases regarding the speech held by George Soros at the OSCE's Permanent Council meeting; *The Environmental Situation of the Târgu-Mureș Municipality* – press release of PEL regarding the damage to the environment of the city by the uncontrolled cutting of trees.

P. 12: *Annual General Assembly* – a short presentation of the works of the general assembly of the Pro Europa League and the decisions that have been made.

P. 13: *History and present; Visit to Bucharest* – two articles regarding the courses and workshops of the College of Democracy in this period as well as the study visit of the students at different state institutions in Bucharest.

P.14-15: *Metamorphosis Transsylvaniae – or the dilemma of remaining in your homeland* – article regarding the destiny of the Hungarian community from Romania analysed in light of the results of the latest census, indicating the number of youth leaving Romania has been increased significantly.

P. 16: *Against the dissolution of the National Council for the Search of Security Archives* – press releases of the Pro Europa League regarding the intention of the parliamentary subcommission of control on the activity of the NCSSA to recall the national council.

Responsabil de număr: KACSÓ Judit-Andrea

Multiplicat la **MEDIAPRINT**

**PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundației Heinrich Böll (Germania) și Charles St. Mott (SUA)**

Liga **PRO EUROPA** Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár

Director executiv: SZOKOLY Elek

4300 Târgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III. CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)265-250182, 250183, e-mail: office@proeuropa.ro